Представяне на Композитния индекс „Икономика на светло“ и Под-индекса „Заетост на светло“ за 2024 г.

проф. д-р Стефан Петранов

BG05SFPR002-1.005-0004
„Комплексен подход за осигуряване на мотивирани квалифицирани човешки ресурси: Рейтинг и инструменти за повишаване на привлекателността на ключови професии; пилотно внедряване в практиката и мултиплициране за балансирано осигуряване на квалифицирани кадри и учене през целия живот; ограничаване и превенция на недекларираната заетост и подпомагане на предприятията и заетите лица за успешен двоен преход“

Съфинансирано от Европейския съюз

АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ
Отговорният бизнес – за бизнес по правилата.

СЪДЪРЖАНИЕ:

01 Динамика на Композитния индекс

02 Двата индекса – обща картина
- КИИС
- ПИЗС

03 КИ Икономика на светло
- Статистически компонент на КИИС
- Социологически компонент на КИИС

04 ПИ Заетост на светло
- Статистически компонент на ПИЗС
- Социологически компонент на ПИЗС

05 Изводи

Динамика на композитния индекс "Икономика на светло

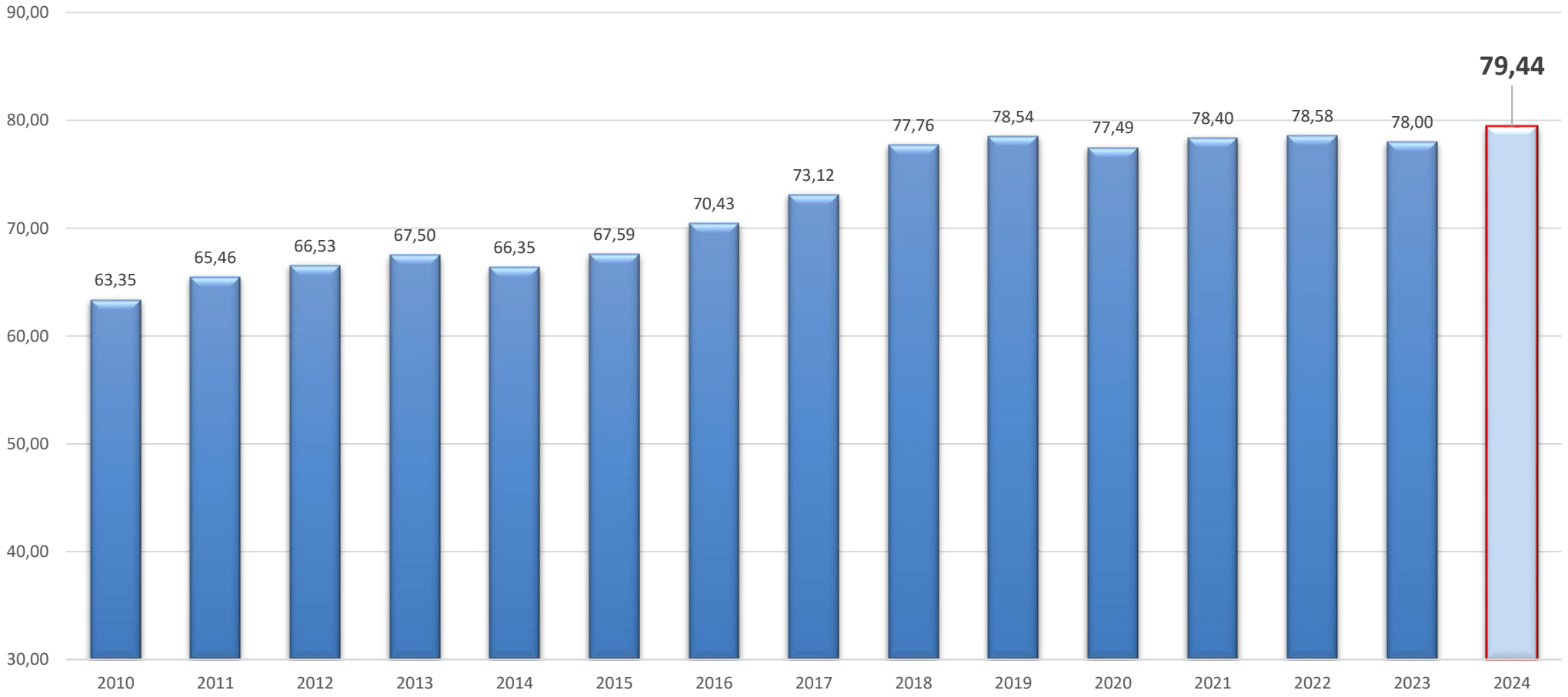

Двата индекса – обща картина

Компоненти/Години КИИС	2020	2021	2022	2023	2024
Статистически компонент	43.38	44.14	44.00	43.94	**44.47**
Социологически компонент	34.11	34.26	34.57	34.06	**34.97**
Работодатели	21.18	20.97	21.35	21.59	**20.76**
Работници/ Служители	12.93	13.29	13.23	12.47	**14.21**
ОБЩО	**77.49**	**78.40**	**78.58**	**78.00**	**79.44**

Компоненти/Години ПИЗС	2020	2021	2022	2023	2024
Статистически компонент	44.50	45.49	45.52	47.12	**46.55**
Социологически компонент	33.46	36.60	36.16	35.12	**33.66**
Работодатели	22.23	23.93	22.65	22.01	**19.20**
Работници и служители (наети)	11.23	12.66	13.51	13.11	**14.46**
Общо	**77.96**	**82.08**	**81.69**	**82.24**	**80.21**

Композитен индекс „Икономика на светло“ – статистически компонент

		2023 година		2024 година	
Показател	**Тегло**	**Стойност**	**Претеглена стойност**	**Стойност**	**Претеглена стойност**
Разплащане в брой	20.00%	80.18	16.04	80.54	16.11
Деклариран ДДС	13.56%	90.73	12.30	94.96	12.88
Осигурени заети	5.50%	97.71	5.37	98.53	5.42
Наети с договор	1.58%	98.27	1.55	98.70	1.56
Деклариран трудов ресурс	5.50%	89.63	4.93	86.04	4.73
Акцизи			**3.47**		**3.50**
Акцизи – тютюневи изделия	3.28%	98.37	3.22	98.54	3.23
Акцизи – алкохолни напитки	0.28%	87.09	0.25	93.79	0.27
Международна търговия			**0.28**		**0.28**
Търговия – ЕС	0.20%	95.88	0.19	95.97	0.19
Търговия извън ЕС	0.10%	83.96	0.08	83.84	0.08
ОБЩО	**50.00%**		**43.94**		**44.47**

Композитен индекс „Икономика на светло“ – социологически компонент – Работодатели (продължение)

		2023 година		2024 година	
Показател	**Тегло**	**Стойност**	**Претеглена стойност**	**Стойност**	**Претеглена стойност**
Пазар на труда – работа с договори	1.7%	76.20	1.30	68,51	1,16
Пазар на труда – работа с договори на пълно възнаграждение	1.7%	70.52	1.20	59,50	1,01
Пълно отчитане на реализираната продукция	3.3%	65.12	2.15	66,35	2,19
Легален внос и износ	3.3%	77.04	2.54	84,03	2,77
Коректно деклариране на мита и данъци	3.3%	74.15	2.45	84,03	2,77
Коректно възстановяване на ДДС	3.3%	74.85	2.47	87,15	2,88

Композитен индекс „Икономика на светло“ – социологически компонент – Работодатели (продължение)

		2023 година		2024 година	
Показател	**Тегло**	**Стойност**	**Претеглена стойност**	**Стойност**	**Претеглена стойност**
Коректно провеждане на обществени поръчки	3.3%	66.49	2.19	66,31	2,19
Разплащане по банков път между фирми	1.7%	75.66	1.29	77,76	1,32
Разплащане по банков път на работници и служители	1.7%	84.63	1.44	87,48	1,49
Наличие на система за качество	3.3%	66.18	2.18	25,78	0,85
Дял на светлата икономика	3.3%	72.34	2.39	64,25	2,12
РАБОТОДАТЕЛИ - ОБЩО	**30.00%**		**21.59**		**20.76**

Композитен индекс „Икономика на светло“ – социологически компонент – Работници и служители

		2023 година		2024 година	
Показател	**Тегло**	**Стойност**	**Претеглена стойност**	**Стойност**	**Претеглена стойност**
Основна работа с договор	1.7%	79.15	1.35	79,97	1,36
Основна работа с договор на пълно възнаграждение	1.7%	77.85	1.32	69,12	1,18
Допълнителна работа с договор	1.7%	57.35	0.97	81,35	1,38
Допълнителна работа с договор на пълно възнаграждение	1.7%	47.95	0.82	58,80	1,00
Издаване на касови бележки за стоки	3.3%	78.45	2.59	80,88	2,67
Издаване на касови бележки за услуги	3.3%	51.65	1.70	49,58	1,64
Коректно деклариране на данъци върху доходите на физическите лица	6.7%	55.48	3.72	74,51	4,99
РАБОТНИЦИ И СЛУЖИТЕЛИ	**20.00%**		**12.47**		**14.21**

Под-индекс „Заетост на светло“ – статистически компонент

Показател	Тегло	2023 година		2024 година	
		Стойност	Претеглена стойност	Стойност	Претеглена стойност
Осигурени заети	22.00%	97.71	21.36	98.53	21.50
Наети с договор	6.00%	98.27	6.16	98.70	6.20
Деклариран трудов ресурс	22.00%	89.63	19.59	86.04	18.81
ОБЩО	**50.00%**		**45.52**		**46.55**

Под-индекс „Заетост на светло“ – социологически компонент

		2023 година		2024 година	
Показател	**Тегло**	**Стойност**	**Претеглена стойност**	**Стойност**	**Претеглена стойност**
Работодатели	**30.00%**		**22.01**		**19.20**
Пазар на труда – работа с договори	15.00%	76.20	11.43	68.51	10.28
Пазар на труда – работа с договори на пълно възнаграждение	15.00%	70.52	10.58	59.50	8.93
Работници	**20.00%**		**13.12**		**14.46**
Основна работа с договор	5.00%	79.15	3.96	79.97	4.00
Основна работа с договор на пълно възнаграждение	5.00%	77.85	3.89	69.12	3.46
Допълнителна работа с договор	5.00%	57.35	2.87	81.35	4.07
Допълнителна работа с договор на пълно възнаграждение	5.00%	47.95	2.40	58.80	2.94
ОБЩО	**50.00%**		**35.12**		**33.66**

И З В О Д И

- През 2024 г. съчетаването на умерен икономически растеж и намаляваща инфлация, както и действието и разширяването на редица административни мерки за ограничаване на сивата икономика, водят до рекордно ниски стойности на сивата икономика.
- През 2024г България не въведе някаква голяма реформа за намаляване на сивата икономика, но се прилагат активно вече приети закони и поради натрупването на опит и регулярното приложение на процедурите, те дават съответните резултати.
- Установен е автоматичен обмен на информация между НАП, НОИ, Агенцията по Вписванията и ГИТ. Това води до по-лесно засичане на несъответствие на доходи, фиктивни фирми и кухи дружества. Засилени са контролът и проверките, които се правят координирано.
- По-специално, засилен е фискалният контрол при горивата, зърното, алкохола, тютюневите изделия и проследяване на движението по складовете.
- Също така, има наченки на структурна трансформация чрез държавни програми за дигитализация, технологична модернизация, иновации и конкурентоспособност. Такива програми обикновено намаляват сивата икономика, защото подсилват формалните фирми, повишават прозрачността и затрудняват укриването.
- Горните причини, заедно с действащите ограничения за разплащания в брой и онлайн отчитането на продажбите, водят до изсветляване на икономиката като цяло през 2024 година.

И З В О Д И

- **В същото време административното увеличаване на минималната работна заплата, е довело до повече договори със "заплати в плик", което се вижда от отделните индикатори и което се отразява в намаляване на под-индекса за трудовия пазар - ПИЗС.**
- **В крайна сметка, делът на сивата икономика в страната остава относително висок, което се обуславя от продължаващото действие на структурни фактори като:**

✓ **намеса на държавата на трудовия пазар чрез административни мерки (МРЗ, МОД);**

✓ **липса на работна ръка и натиск от растящи разходи за труд, особено важни за трудоемки икономически дейности като строителство, услуги, земеделие;**

✓ **ниска ефективност на институциите, включително на съдебната система;**

✓ **високи нива на корупцията.**

И З В О Д И

Като основни проблемни области за изсветляването на българската икономика и ограничаването на дела на сивата икономика се очертават:

- ✓ **работата с договори, които не отчитат действителното възнаграждение;**
- ✓ **допълнителна работа без договори;**
- ✓ **коректно деклариране на трудовия ресурс и заплащането на данъчно-осигурителната тежест;**
- ✓ **отчитането на оборотите в услугите;**
- ✓ **коректното провеждане на обществените поръчки.**

Съфинансирано от Европейския съюз

АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ
Отговорният бизнес – за бизнес по правилата.

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО

ПРОФ. Д-Р СТЕФАН ПЕТРАНОВ

BG05SFPR002-1.005-0004
„Комплексен подход за осигуряване на мотивирани квалифицирани човешки ресурси: Рейтинг и инструменти за повишаване на привлекателността на ключови професии; пилотно внедряване в практиката и мултиплициране за балансирано осигуряване на квалифицирани кадри и учене през целия живот; ограничаване и превенция на недекларираната заетост и подпомагане на предприятията и заетите лица за успешен двоен преход“